

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА**

ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра педагогіки та психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

2018 року
О.Б.Жильцов

**РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
3.2.2. ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПРОСТОРОВО-ЧАСОВИХ
УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО
ВІКУ**

Напрямок підготовки 6.010102 "Початкова освіта"

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 0184118
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
«   » 20 18 р.

Київ – 2018

Технології формування просторово-часових уявлень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: робоча навчальна програма [для студентів напряму підготовки 6.010102 "Початкова освіта"] / Н.М.Голота. – Київський університет імені Бориса Грінченка, 2018 р. – 12 с.

Розробник:

ГОЛОТА Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма обговорена і затверджена на засіданні кафедри педагогіки та психології Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка

Протокол № 5 від 10.07 2018 року

Завідувач кафедри педагогіки та психології
_____ Іванюк Г.І.

Заступник директора Педагогічного
інституту з науково-методичної та навчальної
роботи
_____ Машовець М.А.

I. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – <i>2 кредити</i>	Галузь знань <i>0101 " Педагогічна освіта "</i>	За вибором студента	
	Напрямок підготовки: 6.010102 <i>Початкова освіта</i>		
Модулів –2	Спеціальність (професійне спрямування): Вчитель початкової школи	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	
Загальна кількість годин – 72		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <i>«бакалавр»</i>	8-й	
		Лекції	
		14 год.	
		Практичні, семінарські	
		14 год.	
		Самостійна робота	
40 год.			
МКР 4 год.			
Вид контролю: ПМК			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: розширення знань студентів про простір і час як невід'ємних і найзагальніших характеристик буття та формотворних категоріями (соціальний простір та соціальний час, освітній простір та інше), визначальне значення просторово-часових уявлень у житті людини; особливостей їх просторових і часових самовідчуттів та опанування студентами змістом, формами, методами, предметними технологіями формування просторово-часових уявлень у дітей різних вікових груп та класів в освітньому процесі ДНЗ та початкової школи.

Основні завдання:

- поглибити знання студентів про роль освоєння часу та простору у побудові дитиною цілісної картини світу;
- ознайомлення студентів із сучасними технологіями формування просторово-часових уявлень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку;
- формувати у студентів уміння самостійно конструювати освітній процес, вільно використовуючи в практичній діяльності теоретичні основи педагогіки, психології, методик, знаходження обґрунтованого рішення будь-якого педагогічного та дидактичного завдання;
- формування уміння креативно й творчо проектувати шляхи формування просторово-часових уявлень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку у різних видах діяльності.

Вивчення курсу передбачає формування у студентів **знань** про:

- особливе значення часу і простору у житті людини;
- пріоритетність просторово-часових уявлень у житті дитини дошкільного та молодшого шкільного віку;
- складність і своєрідність процесу освоєння дітьми дошкільного віку простору і часу;
- умови вчасного та ефективного формування просторово-часових уявлень дітей дошкільного та молодшого шкільного віку;
- сучасні технології формування просторово-часових уявлень дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

На основі цих знань повинні бути сформовані **уміння**:

- аналізувати та оцінювати проблеми розвитку у дошкільників адекватних способів сприйняття простору і часу;
- застосовувати сучасні технології формування просторово-часових уявлень дітей дошкільного та молодшого шкільного віку;
- проектувати власні технології формування просторово-часових уявлень дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, що забезпечують формування **компетенцій**:

- *діагностико-прогностичної*, яка забезпечує визначення стану педагогічного процесу і завдань освітньої роботи з дітьми, їх відповідність вимогам часу;

- *освітньої*, що спрямована на розширення базових уявлень з основ філософії, психології, педагогіки, соціології про категорії простір та час, усвідомлення їх взаємозв'язку та значущості просторово-часових уявлень для повноцінної життєдіяльності людини;

- *дидактичної* – здатності самостійно конструювати освітній процес у дошкільному навчальному закладі та початковій школі, вільно використовуючи в практичній діяльності теоретико-методичні напрацювання вітчизняної та зарубіжної педагогіки, володіти способами формування просторово-часових уявлень у дітей різних вікових груп та класів початкової школи, уміти добирати способи, прийоми, методи формування просторово-часових уявлень дітей в різних видах діяльності, проектувати власні технології формування просторово-часових уявлень дітей дошкільного та молодшого шкільного віку;

- *рефлексивної* – готовність адаптувати своє сприйняття до сприйнятті іншої людини, щоб досягнути ще більшого розуміння того, що відбувається з нею; розвиток умінь аналізувати, систематизувати, узагальнювати, оцінювати результати власної педагогічної діяльності, їх відповідність вимогам часу; передбачати наслідки педагогічної діяльності, здатність до критики й самокритики.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Простір і час як форми існування світу

Тема 1. Поняття "простір" і "час" як фундаментальні категорії різних наук.

Тема 2. Особливості пізнання людиною простору та часу.

Тема 3. Специфіка просторово-часових якостей в соціальних процесах.

Тема 4. Зміст просторово-часових уявлень, їх значущість для життя людини.

Змістовий модуль II. Просторово-часові уявлення як основа життєвої компетентності дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку

Тема 5. Проблема формування просторово-часових уявлень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених.

Тема 6. Потенційні можливості різних видів діяльності дітей у контексті формування просторово-часових уявлень дошкільників.

Тема 7. Особливості формування просторово-часових уявлень в учнів на уроках у початковій школі.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	денна форма				
	усього	у тому числі			
		л	с	мкр	с.р.
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль I. Простір і час як форми існування світу					
Тема 1. Поняття "простір" і "час" як фундаментальні категорії різних наук	9	2	2		5
Тема 2. Особливості пізнання людиною простору та часу	9	2	2		5
Тема 3. Специфіка просторово-часових якостей в соціальних процесах	9	2	2		5
Тема 4. Зміст просторово-часових уявлень, їх значущість для життя людини.	9	2	2		5
Модульний контроль	2			2	
Разом за змістовим модулем 1	38	8	8	2	20
Змістовий модуль II. Просторово-часові уявлення як основа життєвої компетентності дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку					
Тема 5. Проблема формування просторово-часових уявлень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених	9	2	2		5
Тема 6. Потенційні можливості різних видів діяльності дітей у контексті формування просторово-часових уявлень дошкільників.	14	2	2		10
Тема 7. Особливості формування просторово-часових уявлень в учнів на уроках у початковій школі.	9	2	2		5
Модульний контроль	2			2	
Разом за змістовим модулем 2	34	6	6	2	20
Усього годин	72	14	14	4	40

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Простір у житті людини	2
2.	Час: особистий, біологічний, соціальний	2
3.	Ознайомлення дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з простором та часом засобами творів мистецтва	2
4.	Просторово-часові уявлення дітей як фактор розвитку їх творчості у різних видах діяльності	2
5.	Психолого-педагогічні особливості формування просторово-часових уявлень молодших школярів у процесі навчання	2
6.	Формування просторово-часових уявлень як підґрунтя предметних і ключових компетентностей молодших школярів	
7.	Вплив особливостей розвитку та проблем здоров'я дітей на процес пізнання ними простору й часу	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1.	Скласти есе на тему: «Простір і час у житті сучасної людини»	5	5
2.	Підготувати реферат на тему: «Простір буття людини: трансформація у різні періоди життя»	5	5
3.	Підготувати добірку творів мистецтва для ознайомлення з простором та часом дітей дошкільного та молодшого шкільного віку	5	5
4.	Скласти доповідь на тему: Дитина молодшого шкільного віку в сучасному соціокультурному просторі	5	5
5.	Скласти добірку дидактичних ігор та вправ для розвитку орієнтування у просторі для дітей старшого дошкільного віку	5	5
6.	Скласти завдання з просторової орієнтації для учнів початкової школи (клас – на вибір)	5	5
7.	Скласти добірку творів художньої літератури та народної творчості щодо ознайомлення дітей з часовими поняттями	10	10
	Усього	40	40

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали	Термін виконання (тижні)
Змістовий модуль I. Теоретичні основи педагогіки та психології творчості			
Тема 1. Поняття "простір" і "час" як фундаментальні категорії різних наук (5 год.).	лекційне заняття, семінарське заняття, модульний контроль.	5	I-II
Тема 2. Особливості пізнання людиною простору та часу (5 год.).	лекційне заняття, семінарське заняття, модульний контроль.	5	II-III
Тема 3. Специфіка просторово-часових якостей в соціальних процесах (5 год.).	лекційне заняття, семінарське заняття, модульний контроль.	5	III-IV
Тема 4. Зміст просторово-часових уявлень, їх значущість для життя людини (5 год.).	лекційне заняття, семінарське заняття, модульний контроль.	5	IV-V
Змістовий модуль II. Формування творчої особистості в дитячому віці			
Тема 5. Проблема формування просторово-часових уявлень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених (5 год.).	лекційне заняття, семінарське заняття, модульний контроль.	5	V-VI
Тема 6. Потенційні можливості різних видів діяльності дітей у контексті формування просторово-часових уявлень дошкільників. (10 год.).	лекційне заняття, семінарське заняття, модульний контроль.	10	VI-VII
Тема 7. Особливості формування просторово-часових уявлень в учнів на уроках у початковій школі (5 год.).	лекційне заняття, семінарське заняття, модульний контроль.	5	VII-VIII
Разом 40 год.	Разом: 40 балів		

7. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (POWER POINT –

презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні*: вправи, психодіагностика, ділові ігри, тренінги.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

8.Методи контролю

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- *Методи усного контролю*: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.
- *Методи письмового контролю*: модульне письмове тестування, підсумкова письмове тестування, звіт, реферат.
- *Комп'ютерного контролю*: тестове опитування.
- *Методи самоконтролю*: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Макс балів
Форми роботи	Змістовий модуль № 1				Змістовий модуль № 2			
Лекції	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	7
	1	1	1	1	1	1	1	
Семінарські заняття	11	11	11	11	11	11	11	77
Самостійна робота	5	5	5	5	5	10	5	40
МКР	25				25			50
Всього	174 б. РК – 1,74							174

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка ECTS	Значення оцінки	Оцінка за шкалою університету	За національною шкалою
A	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками	90 – 100 балів	відмінно
B	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов’язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок	82 – 89 балів	добре
C	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок	75 – 81 балів	
D	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	69 – 74 балів	задовільно
E	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)	60 – 68 балів	
FX	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	35 – 59 балів	
F	Незадовільно з обов’язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни	1– 34 балів	незадовільно

10. Методичне забезпечення

1. опорні конспекти лекцій;
2. навчальні посібники;
3. робоча навчальна програма;
4. збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
5. засоби підсумкового контролю (комп’ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю);
6. завдання для ректорського контролю знань студентів з навчальної дисципліни *«Педагогіка сімейного виховання»*.

11. Рекомендована література:

Базова:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Науковий керівник: А.М.Богуш; Авт.кол-в: Богуш А.М., Беленька Г.В., Богініч О.Л. та інші // Спецвипуск журналу «Вихователь-методист дошкільного закладу», 2012. – 61 с.
2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років // наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк ; авт. кол. : Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко [та ін.] ; наук. ред.: Г.В. Беленька, М.А. Машовець ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. -2016. – 304 с.
3. Лодатко Є. О. Математична культура вчителя початкових класів [Текст]: монографія / Євген Олександрович Лодатко; за заг. ред. проф. С. Т. Золотухіної. – Рівне–Слов'янськ: Підприємець Маторін Б. І., 2011. – 324 с.
4. Методичні рекомендації до програми Дитина : Освітня програма для дітей від двох до семи років // наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк ; авт. кол. : Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко [та ін.] ; наук. ред.: Г.В. Беленька, М.А. Машовець ; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – 2016.

Допоміжна:

5. Гармаш О. В. Дидактичні умови формування просторових уявлень в учнів початкової школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09 «теорія навчання» / Гармаш Олена Василівна. – К, 2011. – 24 с.
6. Голота Н.М. Сучасні проблеми ознайомлення дітей дошкільного віку з простором та часом // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук.журнал / голов.ред. А.А.Сбруєва. – Суми: вид.-во Сум.ДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. - № 2 (46). С.219-227.
7. Голота Н.М. Особливості пізнання дитиною простору і часу в дошкільному віці // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Зб. наук. праць : Педагогічні науки. №2 (53), травень 2016– Миколаїв : МНУ ім. В.О. Сухомлинського.- С.38-45.
8. Машовець М.А. Математичні орнаменти: зошит для розвитку логіко-математичних здібностей дітей ст. дошк. віку /М.А.Машовець. – Київ: Генеза, 2015. – 40 с. + 16 с. вкладки. – (Я буду вправним першачком).

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Технології формування просторово-часових уявлень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку»

Разом: 72 год., лекції – 14 год., семінарські заняття – 14 год., самостійна робота - 40 год., МКР – 4 год.

Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II		
Назва модуля	Змістовий модуль I. Простір і час як форми існування світу				Змістовий модуль II. Просторово-часові уявлення як основа життєвої компетентності дітей дошкільного віку та молодшого шкільного віку		
Кількість балів за модуль	93 бали				81 бал		
Лекції	1	2	3	4	8	9	10
Теми лекцій 7 балів	Поняття "простір" і "час" як фундаментальні категорії різних наук (1 бал)	Особливості пізнання людиною простору та часу (1 бал)	Специфіка просторово-часових якостей в соціальних процесах (1 бал)	Зміст просторово-часових уявлень, їх значущість для життя людини. (1 бал)	Проблема формування просторово-часових уявлень у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених (1 бал)	Потенційні можливості різних видів діяльності дітей у контексті формування просторово-часових уявлень дошкільників (1 бал)	Особливості формування просторово-часових уявлень в учнів на уроках у початковій школі (1 бал)
Теми семінарських занять 77 балів	Простір у житті людини (11 балів)	Час: особистий, біологічний, соціальний (11 балів)	найомлення дітей дошкільного та молодшого шкільного віку з простором та часом засобами творів мистецтва (11 балів)	Просторово-часові уявлення дітей як фактор розвитку їх творчості у різних видах діяльності (11 балів)	Холодо-педагогічні особливості формування просторово-часових уявлень молодших школярів у процесі навчання (11 балів)	мування просторово-часових уявлень як підґрунтя предметних і ключових компетентностей молодших школярів (11 балів)	Вплив особливостей розвитку та проблем здоров'я дітей на процес пізнання ними простору й часу (балів)
Самостійна робота	20 балів				20 балів		
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота 25 балів				Модульна контрольна робота 25 балів		
Підсумковий контроль	ПКМ						

$$K = 174 : 100 = 1,74$$

Студент набрав 174 балів

Розрахунок $174 : 1,74 = 100$ Оцінка за шкалою: А